

مخبر قولویه

حضرت آیت الله بهجت می فرمودند:

«مرحوم حاجی کلباسی، مرجع اصفهان و معاصر
حجت الاسلام شفتی وقتی قم مشرف می شد، برای تشریف به
حرم از اواسط خیابان چهارمردان کفش هایش را درمی آورد.
می گفتند: آقا هنوز خیلی راه است. می گفت: شما نمی دانید در
این منطقه چه بزرگانی از محدثین مدفون هستند.»

در درازای نه چندان طولانی خیابان ارم قم، بزرگان و علمای
بسیاری مدفون هستند. عکس های حدود صد سال پیش قم
نشان می دهد که بسیاری از این خیابان ها و مغازه ها، قبرستان
بوده است. الآن فقط بخش کوچکی از آن باقی مانده که به
قبرستان شیخان معروف است. ابوجعفر، محمد بن جعفر بن
موسی بن مسرور بن قولویه قمی، یکی از همین بزرگانی است که
قمی ها زیاد از کنار مقبره اش عبور می کنند، ولی بسیاری از آنها
او را نمی شناسند و نمی دانند که او از قدیمی ترین و بزرگ ترین
روایت کنندگان از اهل بیت علیهم السلام است.

در کتاب ها، سخن زیادی از زندگی ابوجعفر نیامده، و تنها مورد
اطمینان بودن و ثقه بودن او ذکر شده است.

نجاشی در تمجید از او می گوید: «إِنَّهُ مِنْ خِيَارِ أَصْحَابِ سَعْدٍ؛ او
از نیکان یاران سعد بود». آنان که سعد بن عبدالله را می شناسند
و می دانند چه منزلتی در بین راویان حدیث دارد، می فهمند که
از نیکان یاران سعد بودن، چه جایگاه مهمی است. تازه وقتی
بدانیم که بزرگانی چون علی بن بابویه در زمره یاران سعد بودند،
اهمیت این تمجید روشن تر می شود.

سعد کتاب های بسیاری دارد که در کتب رجال ثبت شده.
محمد بن قولویه و فرزند او، علی، می گویند که سعد، تمام

کتاب‌هایش را برایشان قرائت کرده است و جعفرین قولویه، روایات سعد را با واسطه برادر و پدر شنیده است و می‌گوید: «من فقط دو روایت از خود سعد شنیده‌ام».

گذشته از مطالب اندکی که در کتاب‌ها درباره محمد بن قولویه رضی الله عنه ذکر شده، از دو راه دیگر نیز می‌توان جایگاه ارزشمند او را شناخت؛ یکی آثارش و دیگری فرزندانش. به قول آیت‌الله بهجت رحمته الله علیه، «اگر انسان خصوصیات روایات راوی را ببیند، پی می‌برد که او چه کاره است». بیشتر روایات کتاب گران قدر «کامل‌الزیارات»، همان احادیثی است که جعفر بن محمد قولویه، از پدرش نقل کرده است. این روایات به روشنی نشان می‌دهد که راوی آنها، مقام اهل بیت علیهم‌السلام را می‌شناخته است.

بجاست که یکی از آن روایاتی را که جعفر از پدرش نقل کرده، ذکر کنیم. این قولویه با سند خود از ابوذر نقل می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که خالصانه حسن و حسین و فرزندان ایشان را دوست داشته باشد، آتش دوزخ صورتش را نمی‌سوزاند، حتی اگر گناهانش به اندازه ماسه‌های انبوه و به هم پیوسته‌ی بیابان‌ها باشد؛ مگر آنکه گناه او گناهی باشد که او را از ایمان خارج سازد». این روایت، یکی از همان روایاتی است که اعتقاد راسخ ایشان را به اهل بیت علیهم‌السلام نشان می‌دهد.

«علی» و «جعفر» دو فرزند او هستند و از علمای شیعه به شمار می‌آیند. کسانی که با نشر روایات اهل بیت علیهم‌السلام و تربیت شاگردان برجسته، حق بزرگی برگردن شیعیان پیدا کرده‌اند. جعفر بن محمد قولویه از برادرش، علی، کوچک‌تر است، ولی شهرت بیشتری دارد. جعفر، استاد شیخ مفید و صاحب کامل‌الزیارات است. او علاوه بر بهره‌مندی از علوم پدر، مدتی نیز از محضر برادر بزرگ‌تر استفاده کرد که بخشی از حاصل آن را در همان «کامل‌الزیارات» می‌بینیم.

چنان‌که گفته شد، تاریخ، مطلب زیادی از ابو جعفر ثبت نکرده است؛ بنابراین تاریخ وفات این عالم بزرگ نیز چندان روشن نیست. صاحب ریحانة‌الآداب، تاریخ وفاتش را ۲۹۹ یا ۳۰۱ ه.ق. نوشته است. روح پاکش با امامان محشور باشد.

